

Lespakket

**Co-creatie in de klas
voor inclusief onderwijs**

Handleiding leerkracht

Inhoudsopgave

Over inclusief onderwijs en dit lespakket	3
Sfeerimpressie van de lessen	4
Les 1: Thema verkennen	5
Les 2: Ideeën bedenken	16
Les 3: Prototype bouwen	31
Les 4: Reflecteren	41

Over inclusief onderwijs en dit lespakket

Inclusief onderwijs houdt in dat kinderen met verschillende leerstijlen, achtergronden, interesses en uitdagingen samen op school leren, spelen en ontwikkelen. Hoewel een inclusieve leersetting beter is voor ieders ontwikkeling, zien we veel kinderen vertrekken naar scholen buiten hun leefwereld om speciaal onderwijs te ontvangen. De beweging naar inclusief onderwijs lijkt ingewikkeld en draagt bij aan de druk die veel onderwijsprofessionals ervaren. ‘Hoe moeten we dit óók nog doen?’

Met dit lespakket bedenken leerlingen zélf ideeën om hun eigen klas

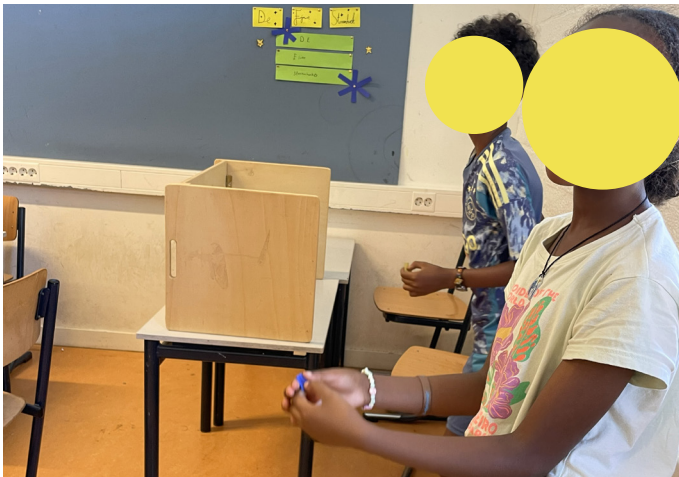
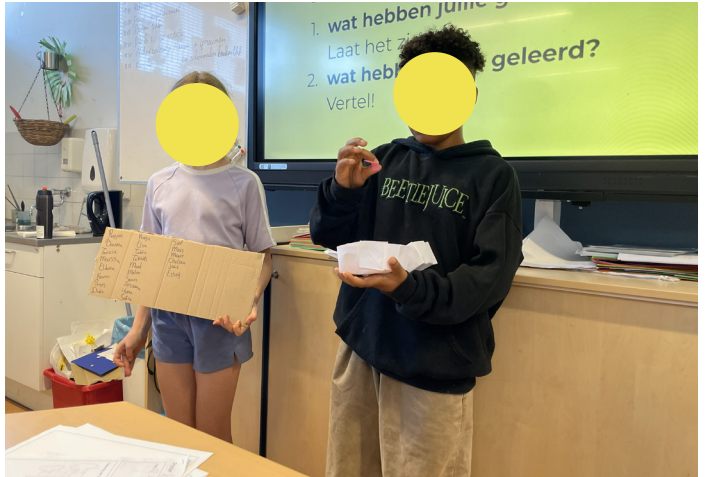
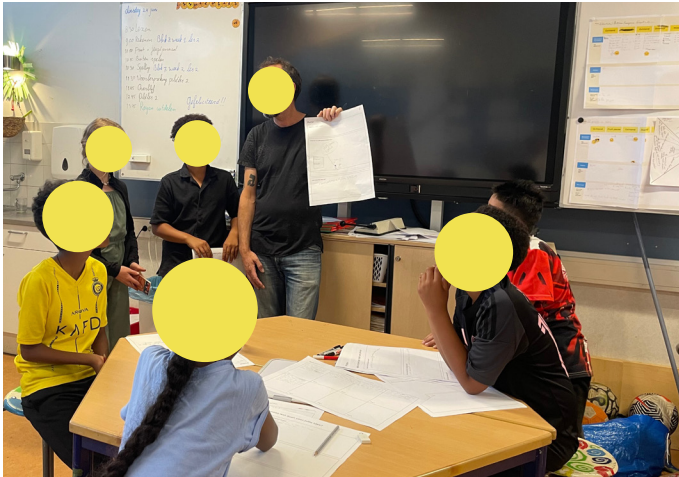
inclusief te maken. Wij geloven dat leerlingen zelf heel goed weten wat ze nodig hebben. Ze hebben goede ideeën over hoe ze rekening kunnen houden met elkaars behoeften. Met behulp van creatieve werkvormen komen deze ideeën in 4 lessen tot leven.

‘Inclusief onderwijs’ kan een ingewikkelde term zijn voor leerlingen. We besteden in les 1 aandacht aan wat inclusief onderwijs is. Als je de term wil uitleggen in een taal die meer aansluit bij de leerlingen, kun je denken aan ‘welkom voelen’, ‘fijn kunnen leren’, ‘rekening houden met elkaar’, en ‘iedereen kan goed meedoen in de klas’ (pas op met alleen ‘leuke klas’ of ‘fijne klas’ - dat dekt de lading niet helemaal).

Je kunt de lessen aanpassen afhankelijk van wat jouw groep nodig heeft. Zie ‘varianten’ in deze handleiding. Denk aan oefeningen klassikaal doen of meer zelfstandig, of meer of minder ondersteuning bieden. De ‘uitleg aan leerlingen’ mag je letterlijk voordragen, als richtlijn gebruiken, of helemaal eigen maken. Het lespakket is ontwikkeld voor groep 6-8 van de basisschool, maar kan met aanpassingen ook door jongere leerlingen worden gedaan.

Dit lespakket is ontwikkeld door Garage2020 en onderzocht door Hogeschool Windesheim (lectorat Jeugd), met behulp van een subsidie van ZonMW. Het is getest met 3 basisschoolklassen in Amsterdam en iteratief aangepast. De leerkrachten van de 3 testklassen waren positief verrast en heel enthousiast over de ideeën van hun eigen leerlingen. Het lespakket is gratis beschikbaar voor alle basisscholen in Nederland die met hun leerlingen aan de slag willen met inclusief onderwijs.

Sfeerimpressie van de lessen

Les 1

Thema verkennen

Doel van de les

Verkennen wat 'inclusief onderwijs' inhoudt en op zoek gaan naar momenten in de klas die meer inclusief kunnen worden gemaakt. Eindigen met een top 3 van momenten waar de leerlingen de rest van de lessen mee aan de slag gaan.

Wat gaan we doen?

In 4 lessen iets voor elkaar bedenken en maken, zodat iedereen goed mee kan doen in de klas

🕒 2 minuten

Doel van de slide

Het doel van het lespakket introduceren bij de leerlingen.

Info voor leerkracht

Je kunt hier uitleggen wat het doel is van de lessen, en welk programma de leerlingen kunnen verwachten. De lengte van de lessen ligt (ongeveer) vast (1 uur per les), maar je mag zelf de frequentie bepalen (bijv. 1 per week).

Uitleg aan leerlingen

Wat gaan we met elkaar doen? We gaan onderzoeken hoe je iets voor elkaar kunt bedenken en maken, zodat iedereen goed mee kan doen in de klas. Het onderwerp van de lessen is 'inclusief onderwijs'. Daar gaan we het zo met elkaar over hebben.

We gaan in totaal 4 lessen doen over dit onderwerp. Elke les duurt 1 uur en gaat door op de les daarvoor. We gaan vandaag eerst voorbereidend werk doen (het thema verkennen) om straks goede ideeën te kunnen ontwikkelen voor in de klas. En we gaan deze ook samen maken.

Maar eerst...

Hoe kunnen we ervoor zorgen dat we fijn met elkaar kunnen werken deze lessen?
Wat spreken we af?

🕒 10 minuten

Doel van de slide

Afspraken vastleggen met de klas over de lessen

Info voor leerkracht

Deze oefening is er om de lessen goed te laten starten, maar ook meteen te oefenen in rekening houden met elkaar en een fijn klasklimaat creëren. Dit gaat (impliciet) ook over inclusief onderwijs. Het is handig als je de afspraken groot en zichtbaar vastlegt, zodat je ze er elke nieuwe les weer bij kunt pakken.

Uitleg aan leerlingen

Hoe kunnen we ervoor zorgen dat we fijn met elkaar kunnen werken deze lessen? Wat spreken we met elkaar af? Heeft iemand een idee voor een goede afspraak, waar we ons met z'n allen aan kunnen houden?

Wat vinden anderen van de genoemde afspraken? Eens of oneens? Dragen ze bij aan een fijne sfeer zodat we goed kunnen werken met elkaar? Laten we een top 5 kiezen met elkaar en op 1 plek opschrijven waar we het altijd kunnen zien.

Varianten

- Zelfstandig: Eerst met de leerlingen laten nadenken / ideeën voor klassenregels voor zichzelf opschrijven, dan laten opnoemen of zelf op het bord laten schrijven (evt. met beurtstokjes voor een eerlijk verloop).
- Klassikaal: Vingers opsteken, leerkracht schrijft ideeën op het bord, stemmen welke het belangrijkste zijn.

Voorbeelden

- Als je iets wil delen met de klas, steek je je vinger op
- Als een leerling praat, luisteren de andere leerlingen met aandacht
- We helpen elkaar tijdens de lessen als iemand het moeilijk vindt
- We lachen elkaar niet uit, er zijn geen stomme vragen of ideeën

Wat is inclusief onderwijs?

Iedereen is
welkom

Iedereen
hoort erbij

Iedereen
ontwikkelt
zich

Iedereen
kan fijn
leren

4

🕒 5 minuten

Doel van de slide

Uitleggen wat 'inclusief onderwijs' betekent

Info voor leerkracht

We hebben de definitie versimpeld voor de kinderen tot 4 onderdelen (zie slide). Je kunt ook de toelichting in het voorwoord van deze handleiding gebruiken / versimpelen. Als je het lastig vindt om alternatieve woorden te verzinnen voor 'inclusief' voor de kinderen, denk dan aan deze woorden, of aan 'iedereen kan goed meedoen', 'iedereen helpt elkaar om verder te komen'. Pas op met te ver versimpelen (zeg niet alleen 'fijne klas', 'leuke klas' of 'fijne sfeer').

Uitleg aan leerlingen

Wat is inclusief onderwijs eigenlijk? 'Onderwijs' weten jullie toch? --> Les krijgen, dingen leren. En 'Inclusief'? --> Erbij horen, betrokken worden. Samen betekent het dat iedereen in de klas welkom is, erbij hoort, zich ontwikkelt en fijn kan leren. En dat dus niemand uit de klas weg hoeft, ook als die iets moeilijk vindt of meer hulp nodig heeft.

Deze 4 dingen klinken heel goed toch? Er zijn maar weinig mensen die hier op tegen zijn, maar zo eenvoudig is het niet. Iedereen heeft hetzelfde doel. Maar hoe het zou moeten in de klas, daar denkt iedereen misschien net iets anders bij. Daarom ben ik heel nieuwsgierig wat jullie al weten over dit onderwerp.

Stap 1

Thema verkennen

Wat weten jullie al over
inclusief onderwijs?

Jullie weten er
al heel veel van!

5

🕒 2 minuten

Doel van de slide

Introduceren dat we het thema gaan verkennen, kinderen zelfvertrouwen geven

Info voor leerkracht

Deze slide is er om stap 1 (thema verkennen) te introduceren. Op de volgende slide staat de daadwerkelijke opdracht. Goed om te benadrukken dat kinderen (en alle mensen) hun eigen betekenis aan woorden geven en dat dat ook mag. En om de kinderen zelfvertrouwen te geven; zij zijn al experts, want het gaat over hun eigen klas.

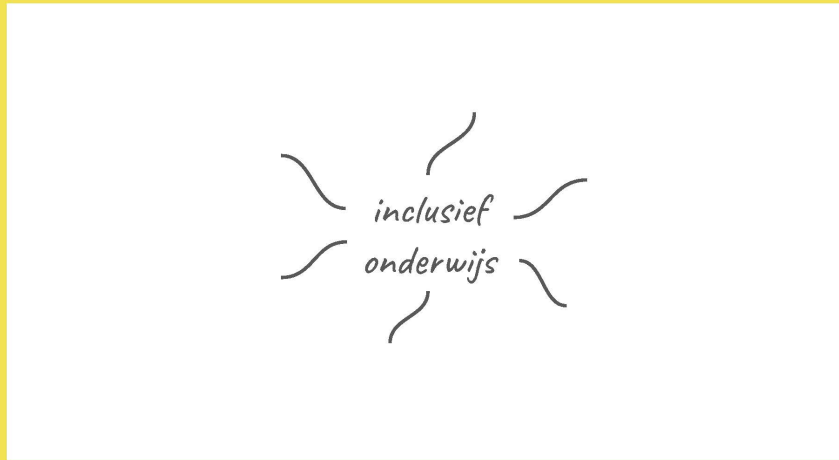
Uitleg aan leerlingen

Eerst gaan we het thema samen verkennen. Ik ben benieuwd wat jullie al weten van inclusief onderwijs. Ik denk namelijk dat jullie stiekem al meer weten dan jullie denken. Jullie zijn allemaal experts als het gaat om onderwijs, hoe je samenwerkt in de klas, hoe je graag mee wil doen met activiteiten etc. Jullie weten het zelf het beste!

Inclusief onderwijs betekent voor iedereen iets anders. En dat is helemaal oké. Ik ben heel benieuwd, wat betekent het voor jullie?

(zie volgende slide voor opdracht)

Opdracht: Maak samen een woordweb over inclusief onderwijs

6

🕒 10 minuten

Doel van de slide

Eerste opdracht (woordweb) uitleggen en doen

Info voor leerkracht

De eerste opdracht is een woordweb maken over inclusief onderwijs. Dit kan op verschillende manieren (zie 'varianten'). Probeer bij elke manier de kinderen uit te dagen: wat betekent dat? Waar denk je precies aan? Kan je nog meer voorbeelden geven?

Uitleg aan leerlingen

We gaan een woordweb maken over inclusief onderwijs. Schrijf op / noem op waar je allemaal aan denkt, bij 'inclusief' en bij 'onderwijs'. Wat denken jullie dat er allemaal hoort bij een inclusieve klas?

Varianten

- Zelfstandig: Laat elke leerling een eigen woordweb maken op een A4tje, vergelijken met elkaar. Bespreek na met de klas.
- Groepjes: Maak per groepje van 4 leerlingen 1 woordweb. Leerkracht loopt rond om leerlingen extra uit te dagen.
- Klassikaal: Maak met de hele klas samen een woordweb op het bord. Voordeel: je kunt beter ingaan op wat leerlingen zeggen en hen meer uitdagen om net een stapje verder te denken. En leerlingen die niet meteen iets weten, kunnen leren van anderen.

Voorbeelden

Zie volgende pagina. Laat de voorbeelden niet (meteen) aan de leerlingen zien. Je kunt ze gebruiken om de leerlingen op weg te helpen als ze vastlopen.

Voorbeeld klassikaal woordweb, gemaakt op het digiboard:

Stap 2

Momenten verzamelen

Op welke momenten...

... kan niet iedereen fijn leren?

... zijn sommigen minder onderdeel van de groep?

De juf/meester
schrijft alle
momenten op
het bord

7

🕒 15 minuten

Doel van de slide

Concrete momenten verzamelen die in de klas plaatsvinden, die meer inclusief zouden kunnen. De leerlingen gaan hier de volgende lessen mee aan de slag.

Info voor leerkracht

We zoeken naar momenten die meer inclusief zouden kunnen. Ofwel 'problemen' waar leerlingen oplossingen voor gaan verzinnen. Het is belangrijk dat leerlingen zelf met deze momenten komen; als het voelt als hun eigen, échte problemen die ze in de klas tegenkomen, hebben ze veel meer intrinsieke motivatie om de problemen op te lossen. Ideeën bedenken wordt leuker en relevanter voor een echte situatie dan voor een fictieve situatie. Het kan gaan over zowel lessen (concentreren, uitleg nodig hebben, door elkaar heen praten) als sociale interacties (ruzies, buitensluiten).

Uitleg aan leerlingen

We gaan nu momenten verzamelen van de afgelopen tijd. Ik schrijf ze op het bord.

Op welke momenten kon niet iedereen fijn leren? Wanneer vind je het zelf lastig om goed te kunnen leren? En op welke momenten zijn sommigen minder onderdeel van de groep? Wanneer voelde je jezelf misschien minder onderdeel van de groep? Op welke moment hadden we meer rekening kunnen houden met elkaar, denken jullie? (Vraag door).

Voorbeelden

Zie volgende pagina. Gebruik de voorbeelden alleen als de leerlingen vastlopen; eigenaarschap en herkenning in de momenten is belangrijk.

Voorbeelden van momenten genoemd door leerlingen

- Als je tijdens het vrij werken samen mag werken, maar niemand met mij wil.
- Ik kan me niet concentreren, ik word continu afgeleid door anderen die kletsen.
- Als het onrustig is in de klas, veel geluid.
- Als er ruzies worden besproken tijdens de les.
- Als er grote verschillen zijn in hoe goed je bent in rekenen of spelling.
- Als kinderen zich niet aan de regels houden.
- Als kinderen in de klas niet naar elkaar luisteren als ze iets zeggen.
- Als er thuis iets gebeurd is (lastige thuissituatie) en ik moet daarna gewoon naar school.

Stap 3

Top 3 kiezen

Welke 3 momenten zijn het meest belangrijk?
Waar willen we mee aan de slag?

We kiezen samen met de klas en schrijven de top 3 op voor de volgende keer

8

 5 minuten

Doel van de slide

Top 3 momenten kiezen met de klas

Info voor leerkracht

Kies hoe je tot een selectie van 3 momenten / problemen komt met elkaar. Stemmen? Kinderen hun voorkeur laten roepen en uitleggen waarom? Schat in welke werkvorm die past bij jouw klas. Het doel is tot een top 3 te komen die, als je er oplossingen voor bedenkt, het grootste effect hebben op de hele klas.

Uitleg aan leerlingen

We hebben nu een hele verzameling momenten op het bord. Nu willen we samen tot een top 3 komen, waar we volgende week mee aan de slag gaan. Welke vinden jullie het belangrijkste voor de hele klas?

Wat gaan we volgende week doen? Ideeën bedenken voor:

Wat zou je veranderen in de klas
zodat iedereen altijd mee kan doen?

Bedankt jullie zijn TOP ontwerpers!

GARAGE
2020

🕒 2 minuten

Doel van de slides

Afsluiten van de les, vooruitkijken naar volgende les, complimenteren.

Info voor leerkracht

Elk kind kiest de volgende keer 1 van de top 3 momenten van de klas om oplossingen voor te gaan verzinnen.

Uitleg aan leerlingen

Volgende week gaan we verder met ideeën / oplossingen bedenken voor de momenten die we nu als klas hebben gekozen. Zodat iedereen in de klas altijd mee kan doen!

Het probleem / thema verkennen is een belangrijke eerste stap van ontwerpen. Jullie zijn goed bezig, top ontwerpers!

Les 2

Ideeën bedenken

Doel van de les

Ideeën / oplossingen bedenken voor de 3 momenten die meer inclusief kunnen. Zodat iedereen fijn mee kan doen in de klas. Eindigen met een poster per duo van een idee voor de klas.

Vorbereiding

Schrijf de top 3 momenten van les 1 goed zichtbaar op. Print het 'crazy 8' werkblad op A4 (1 per leerling) en het poster werkblad op A3 (1 per duo).

Wat gaan we doen?

Ideeën bedenken zodat iedereen goed mee kan doen in de klas

🕒 2 minuten

Doel van de slide

Doel van de les toelichten

Info voor leerkracht

Leg uit dat we ideeën gaan bedenken om onze eigen klas inclusiever te maken.

Uitleg aan leerlingen

Vandaag gaan we oplossingen bedenken voor de top 3 problemen die we vorige week met elkaar hebben bedacht en gekozen. Door te focussen op die momenten, bedenken we ideeën zodat iedereen straks goed mee kan doen in de klas. Daarmee maken we onze klas dus inclusiever.

Maar eerst...

Wat waren ook alweer de top 3
momenten van les 1?
Daar gaan we mee aan de slag!

🕒 3 minuten

Doel van de slide

Top 3 momenten van les 1 terughalen

Info voor leerkracht

Zet de top 3 momenten van les 1 zichtbaar op het bord voor de leerlingen en herhaal ze. Probeer eventueel eerst op te halen of de leerlingen het zelf nog weten.

Uitleg aan leerlingen

Weten jullie nog wat de top 3 momenten waren van de vorige les?

Dat waren inderdaad ..., ... en ... Daar gaan we vandaag mee aan de slag!

Stap 1

Kies één moment

Welk moment van de top 3 van de klas wil jij graag veranderen?

Wat vind jij belangrijk in de klas?

4

 2 minuten

Doel van de slide

Leerlingen kiezen voor zichzelf welk moment ze het meest belangrijk vinden.

Info voor leerkracht

Door de leerlingen zelf te laten kiezen wat ze willen oplossen, voelen ze meer eigenaarschap en intrinsieke motivatie voor de rest van de lessen. Ze hebben een stem, en die mag gehoord worden. Wat vinden zij belangrijk?

Uitleg aan leerlingen

Jullie kiezen nu elk één moment van de top 3 van vorige week, dat je graag zou willen oplossen of verbeteren. Denk goed na: wat vind jij belangrijk in de klas? Waar zou je echt graag een oplossing voor willen? Onthoud het even voor jezelf.

Opdracht:
**Kies één moment, schrijf het
bovenaan je werkblad**

Naam: _____

Moment dat je gaat verbeteren: _____

idee 1	idee 2	idee 3	idee 4
idee 5	idee 6	idee 7	idee 8

5

🕒 **3 minuten**

Doel van de slide

Werkbladen uitdelen en gekozen moment opschrijven

Info voor leerkracht

Deel de 'crazy 8' werkbladen uit (A4, 1 per leerling) en laat de leerlingen hun gekozen moment rechtsboven op de pagina schrijven.

Leg nog niet uit wat ze verder op het werkblad gaan doen, dat komt zo.

Uitleg aan leerlingen

Jullie krijgen allemaal een werkblad. Schrijf rechtsboven het moment op dat je hebt gekozen van de top 3 van de klas. Ik leg zo uit wat we verder gaan doen.

Stap 2

Bedenk 8 verschillende ideeën

Wat zou je kunnen bedenken om het moment beter te maken?

Bedenk steeds
een nieuw
idee, dat nog
niet bestaat

6

🕒 5 minuten

Doel van de slide

Volgende stap in ontwerpproces introduceren

Info voor leerkracht

Bij deze slide leg je uit dat we 8 verschillende ideeën gaan bedenken, voor het moment dat iedereen voor zichzelf heeft gekozen, aan de hand van het werkblad. De volgende slides leggen de oefening verder uit en geven vragen om de leerlingen op weg te helpen.

Uitleg aan leerlingen

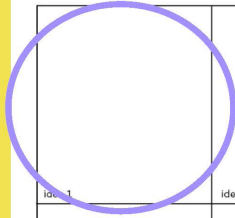
De volgende stap is dat we 8 verschillende ideeën gaan bedenken en tekenen op ons werkblad. Ik leg zo uit hoe het precies werkt.

Je gaat nadenken over ideeën om jouw gekozen moment beter te maken, voor alle kinderen in de klas. En we gaan echt proberen creatief te zijn! Dus steeds nieuwe ideeën te bedenken die nog niet bestaan, maar die we wel graag zouden willen in onze klas.

Opdracht:

**Teken 1 idee per vakje, je krijgt
1 minuut de tijd per vakje!**

Naam: _____ Moment dat je gaat verbeteren: _____

			
idee 1	idee 2	idee 3	idee 4
idee 5	idee 6	idee 7	idee 8

7

🕒 3 minuten

Doel van de slide

Uitleg geven van de 'Crazy 8' oefening.

Info voor leerkracht

De 'Crazy 8' is een brainstormoefening met een aantal voordelen. De snelheid en efficiëntie past bij de spanningsboog van kinderen. Het leidt tot divergent denken (meer verschillende en andere ideeën bedenken dan het eerste wat in ze opkomt). Ook is het ideaal voor de beginfase; eerst allerlei ideeën kort verkennen, voordat je veel tijd en energie in één idee stopt.

Moedig de leerlingen aan om net verder te denken dan hun eerste ideeën. De ideeën hoeven niet goed te zijn, je brein in beweging houden is het belangrijkste. Kwantiteit boven kwaliteit.

Uitleg aan leerlingen

We gaan de 'Crazy 8' doen. Dit is een oefening die je helpt om heel veel verschillende ideeën voor één probleem te bedenken.

Hoe werkt het? Je tekent 1 idee per vakje en je krijgt 1 minuut de tijd per vakje. We gaan zo door totdat je alle 8 vakjes gevuld hebt, met 8 verschillende ideeën. Alle ideeën zijn bedoeld om jouw gekozen moment te verbeteren voor alle kinderen in de klas. Het is niet erg als een idee nog niet helemaal goed is, of nog niet af is. Het gaat erom in een korte tijd zoveel mogelijk te bedenken.

Varianten

- Als jouw leerlingen dichtslaan van tijdsdruk, kun je de timer ook weglaten en ze gewoon laten werken aan 8 verschillende ideeën. Geef aan wanneer de tijd 'bijna' om is en ze hun laatste idee moeten aftekenen.
- Als 8 ideeën te uitdagend is voor jouw leerlingen, kun je het aantal aanpassen naar 4.

Loop je vast? Misschien helpt dit:

Een ding wat je kunt gebruiken...

... wat voor ding zou het zijn?

Een manier om iets te vertellen...

... welke manier zou jij fijn vinden?

Een plek waar je naartoe kunt gaan...

... hoe ziet die plek eruit?

8

🕒 3 minuten

Doel van de slide

Vragen om leerlingen op weg te helpen

Info voor leerkracht

Laat deze slide zien om de leerlingen op weg te helpen, zonder ze exacte voorbeelden te geven die ze kunnen kopiëren. Zet eventueel deze slide open tijdens de crazy 8 oefening met een timer in de hoek van de slide.

Uitleg aan leerlingen

Voordat we beginnen: ideeën kunnen allerlei vormen aannemen. Het kunnen 'dingen' zijn, voorwerpen die je kunt gebruiken. Of manieren om iets te vertellen, of regels die je kunt afspreken. Of een plek waar je naartoe kunt gaan. Hoe zou die plek eruit zien? Probeer het zo uitgebreid mogelijk te bedenken en tekenen.

Timer

01:00

9

🕒 10 minuten

Doel van de slide

Leerlingen laten zien hoeveel tijd ze (nog) hebben per idee.

Info voor leerkracht

Zet steeds een timer van 1 minuut. Zorg dat deze goed zichtbaar is voor alle leerlingen, zodat ze weten hoe lang ze nog hebben. (Dit kan met deze slide of een timer van je eigen smartboard.)

Uitleg aan leerlingen

Zijn jullie er klaar voor? Ik zet een timer. 3... 2... 1... start!

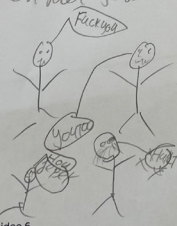
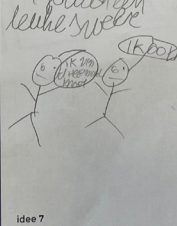
Varianten

- Timer weglaten, 'gewoon' tijd geven voor alle 8 de ideeën en aangeven wanneer de totale tijd bijna om is.
- Timer klein in een hoekje van het scherm; kleine reminder, niet te veel druk.

Voorbeelden van 'Crazy 8' werkbladen

Deze voorbeelden geven een impressie voor de leerkracht. Pas op met tonen aan de leerlingen, zodat ze niet gaan kopiëren.

Naam: Keenan Probleem: De Klaspeer

misschien kantelefoon als je leest	een andere plek als je leest	leuke gesprek	en niet nesten maar complementen geven
idee 1	idee 2	idee 3	idee 4
en als je met werkzaamstelling dat je ook aan rekenen kan werken	en niet schelden 	en gebruiken leuke muziek 	En als iemand naast je zit moet je stil zijn en als je naast iemand zit dat je je niet goed concentreert
idee 5	idee 6	idee 7	idee 8

the children in middle of the day

Naam: Fatima Probleem: pesten

Niet elkaar staan, schoppen. Net als huma die mij slaat	Niet buiten sluiten bijv: als iemand vraagt om mee te doen niet altijd ja maar ook niet altijd nee zeggen	buitenspel straf moeten beter opklimmen en niet. Niet hard geven klaar zeggen en niet meteen iemand straf geven zonder te weten wat er gebeurd is	de meester moet ook vriendinnen samen laten zitten
idee 1	idee 2	idee 3	idee 4
niet iemand zomaar negeten	niet zo rare gezichten doen leggen elkaar	Elke week 2/3 speelruimte spelen met de HELE klas zodat iedereen met elkaar leuk kan spelen	niet berabaal doen lezen elkaar niet als zomaar schelden
idee 5	idee 6	idee 7	idee 8

leken om met elkaar om te gaan	de moeder bij haalen 	Sorry zeggen en dan goed koop dat er iets is waar mee je praat weg kan krijgen idee 3 kante	een bloeiings kakt voor pesten en als iemand pest dan gaat een sticker weg en dat een emotie meester op tekenen ze idee 4 tafelent
idee 1	idee 2	idee 3	idee 4
en een formale in fullen (elke week) over wat er alle maal gebeurd is in dat week	Planten met de meester over de pauze	help iemand als die ge pest wordt en probeer het te oplossen	ikontje koop voor de avonden met rode of iets liefs doet om iets op te lossen
idee 5	idee 6	idee 7	idee 8

misschien dat Fatima, Hanna, en de meester van het gekeken

Stap 3

Kies je beste idee!

Zet er een sterretje bij

🕒 1 minuut

Doel van de slide

Beste idee kiezen

Info voor leerkracht

Focus met kiezen niet alleen op wat de leerlingen leuk vinden. Let ook op wat het beste het gekozen moment verbetert, of wat de meeste leerlingen helpt om goed mee te kunnen doen in de klas.

Uitleg aan leerlingen

Kijk naar alle ideeën op je crazy 8 werkblad, en kies je beste idee. Welke lost het beste je probleem op?

Stap 4

Samenwerken

- Maak duo's met iemand met hetzelfde probleem
- Leg je beste idee aan elkaar uit
- Voeg jullie beste ideeën samen

Hoe kunnen jullie ideeën elkaar aanvullen?

11

🕒 10 minuten

Doel van de slide

Duo's vormen en oefenen met samenwerken

Info voor leerkracht

Het subdoel van deze oefening is: leren samenwerken. Voor sommige leerlingen kan dit lastig zijn. Ook dit is waar inclusiviteit over gaat. Als leerlingen niet willen of kunnen samenwerken, geef dan ruimte voor het gesprek: wat gebeurt hier? Wat hebben jullie nodig?

Het kan lastig zijn om twee ideeën samen te voegen die totaal niet bij elkaar passen. Moedig in dat geval de leerlingen aan om het toch te proberen. Denk eventueel mee over creatieve manieren om het op te lossen. Of laat de ideeën naast elkaar bestaan.

Ook dit is een mooie aanleiding voor een gesprek: soms zitten er ook leerlingen in de klas met behoeftes die totaal niet bij elkaar passen. Toch moeten ze samen in één klas. Hoe krijgen we dat voor elkaar?

Uitleg aan leerlingen

Zoek iemand op die hetzelfde moment had gekozen als jij. Leg je beste idee aan elkaar uit. Daarna gaan jullie je beste idee samenvoegen tot één idee. Hoe versterken ze elkaar? Hoe kunnen ze elkaar aanvullen? Vul samen de poster in (volgende slide).

Poster Namen:

Titel van jullie idee:

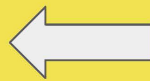
Tekening van jullie idee:

Wat lost jullie idee op?

Stap 5

Maak een poster over jullie samengevoegde idee

Gebruik het werkblad

12

 10 minuten

Doel van de slide

Poster werkblad uitdelen en toelichten

Info voor leerkracht

De poster is een leuke, creatieve afsluiter van de les. Een manier om het samengevoegde idee concreet te maken en leerlingen zich steeds meer eigenaar te laten voelen over wat ze hebben bedacht. En het is een manier om het idee te communiceren naar de rest van de klas.

Uitleg aan leerlingen

Maak samen een poster over jullie samengevoegde idee. Gebruik het poster werkblad.

Bedenk een titel voor jullie samengevoegde idee en schrijf het bovenaan het werkblad. Maak een tekening van jullie idee die goed uitlegt wat jullie bedoelen. Bijvoorbeeld met een stripverhaal. Maak een poster die jullie graag willen laten zien (gebruik kleuren)!

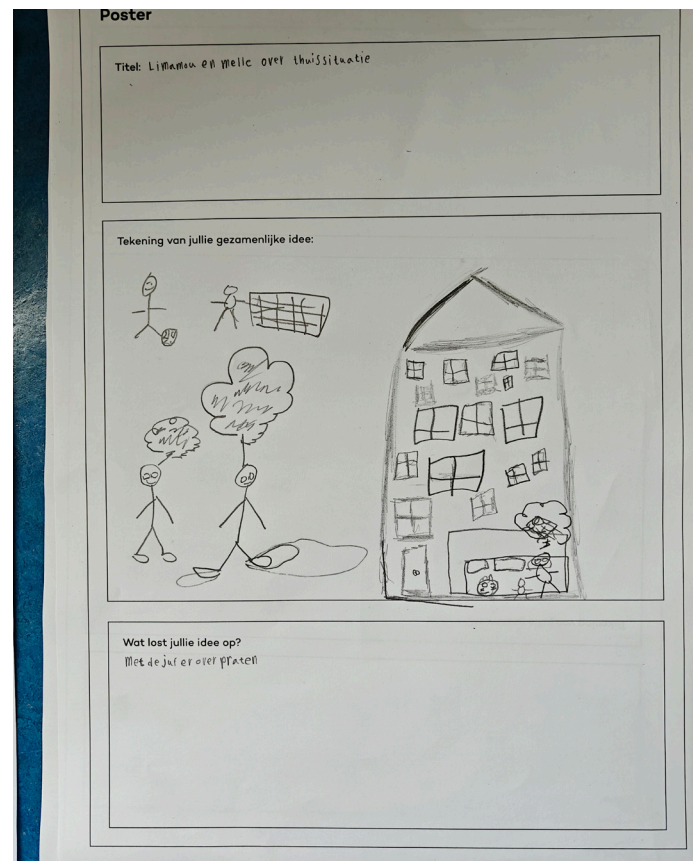
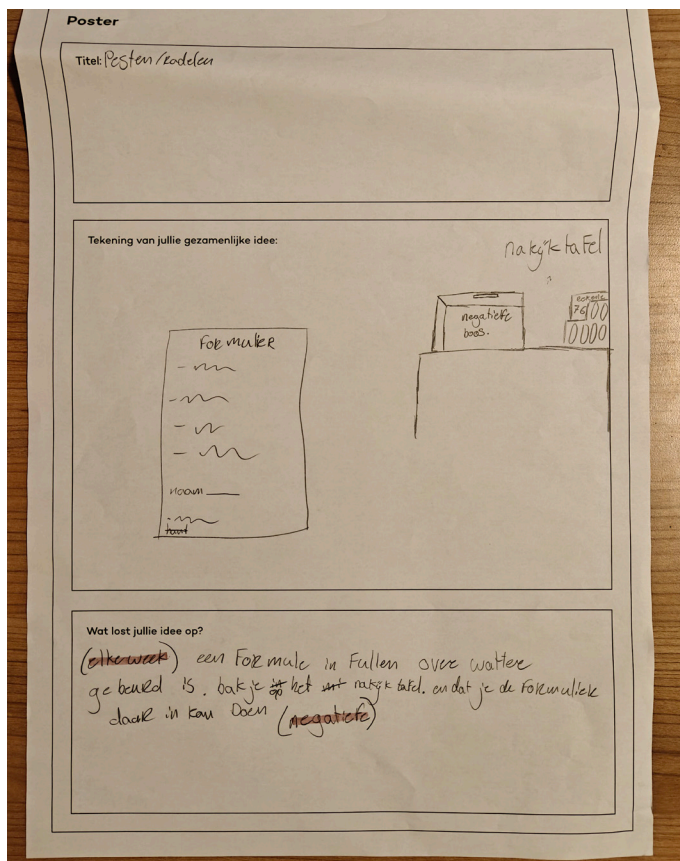
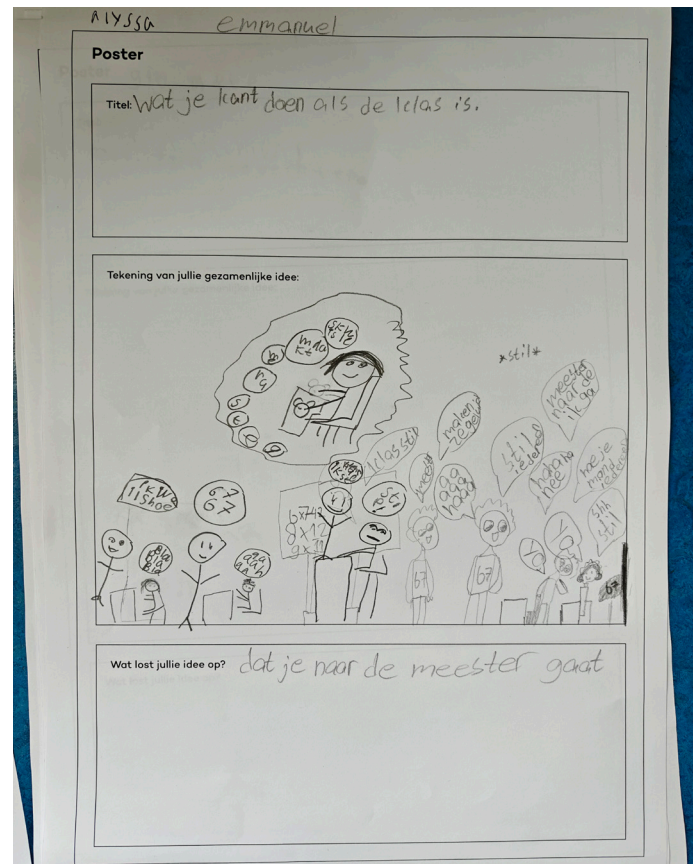
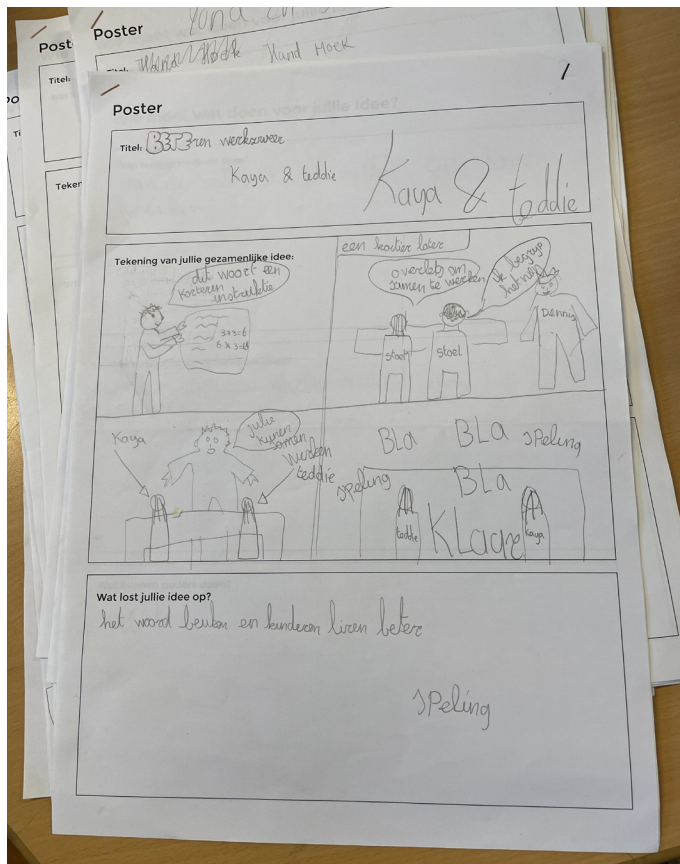
Schrijf daarna op: Wat lost het idee op? Voor wie is het bedoeld? Welk moment wordt beter, en waarom?

Voorbeelden

Zie volgende pagina.

Voorbeelden

Deze posters geven een impressie van wat de leerlingen hebben gecreëerd. Laat ze bij voorkeur niet (meteen) zien aan de leerlingen.

Wat gaan we volgende week doen?

Een prototype (voorbeeld) maken van jullie idee!

Bedankt jullie zijn TOP ontwerpers!

GARAGE
2020

🕒 2 minuten

Doel van de slides

Afsluiten van de les, vooruitkijken naar volgende les, complimenteren.

Info voor leerkracht

Volgende week gaan de leerlingen de ideeën op hun posters bouwen.

Uitleg aan leerlingen

Volgende week gaan we verder met het bouwen van onze ideeën. Door er een prototype (oftewel voorbeeld) van te maken.

Jullie hebben goed gewerkt vandaag, jullie zijn top ontwerpers!

Les 3

Prototype bouwen

Doel van de les

Een prototype (voorbeeld) maken van de bedachte ideeën. Tastbaar maken en zo uitproberen wat werkt. Eindigen met een creatie per duo.

Vorbereiding

Pak de posters van les 2 erbij. Verzamel verschillend bouw materiaal (knutsel, lego, etc.), zodat leerlingen een keuze hebben.

Wat gaan we doen?

Een prototype (voorbeeld)
maken van jullie idee. We gaan
het dus bouwen!

🕒 1 minuut

Doel van de slide

Doel van de les toelichten

Info voor leerkracht

Leg uit dat het maken van een idee helpt om het steeds gedetailleerder vorm te geven.

Uitleg aan leerlingen

Vandaag gaan we jullie idee van de vorige keer tastbaar maken. We gaan een prototype bouwen! Weet iemand wat een prototype is? --> Een voorbeeld van wat je wil maken. Het is een eerste testversie om te kijken of jouw idee werkt.

Maar eerst...

Wat was ook alweer jullie idee? Pak met je duo de poster erbij van de vorige les.

Poster	Namen:
Titel van jullie idee:	
Tekening van jullie idee:	
Wat lost jullie idee op?	

3 minuten

Doel van de slide

Verdergaan op resultaten les 2

Info voor leerkracht

Deel de posters van les 2 uit en leg uit dat ze deze gaan bouwen.

Uitleg aan leerlingen

Ga samen zitten met het duo van de vorige les en pak je poster erbij. Bedenk wat jullie idee ook alweer was.

Stap 1

Kies een manier om jullie idee uit te beelden

1. knutselen (collage, maquette)
2. lego (bouw een situatie na)
3. gebruik spullen uit de klas (tafels, stoelen)
4. computer (quiz, filmpje)

Bedenk goed wat je nodig hebt voordat je gaat bouwen

4

🕒 5 minuten

Doel van de slide

Verschillende manieren van bouwen uitlichten

Info voor leerkracht

De leerlingen een maakvorm laten kiezen helpt hen met intrinsieke motivatie en een gevoel van eigenaarschap. Focus niet alleen op wat leuk is, maar ook wat goed past bij het idee.

Uitleg aan leerlingen

Kies een manier hoe je jullie idee gaan verbeelden. Wat is een beeld? --> Dat is iets visueel maken, zodat iedereen het begrijpt.

Kies één van vier methodes (knutselen, lego, objecten uit de klas, computer). Welke vinden jullie leuk om te doen? En welke past het beste bij jullie idee?

Bedenk samen een plan hoe jullie je idee gaan bouwen. Verdeel het werk met z'n tweeën. Wie doet wat? Hoe werkt jullie idee? Hoe ziet het eruit? Wat heb je allemaal nodig om het te kunnen bouwen?

Een paar voorbeelden

Is het gedrag of zijn het afspraken?

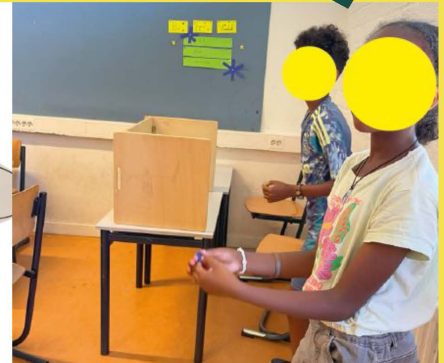
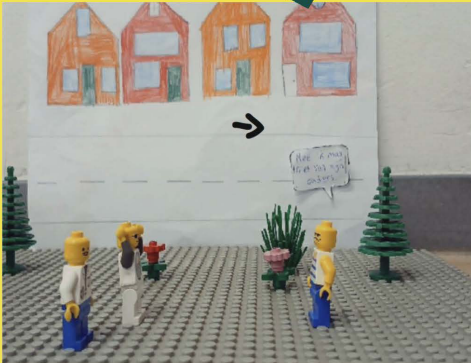
Beeld het uit met lego of karton

Is het een spel?

Bedenk de spelregels of maak het materiaal

Is het een plek of situatie?

Bouw het na in de klas

🕒 3 minuten

Doel van de slide

Voorbeelden tonen van verschillende manieren van uitwerken

Info voor leerkracht

De maakvormen in de voorbeelden zijn afhankelijk van het soort idee. De vragen moeten prikkelen om een idee verder uit te denken.

Uitleg aan leerlingen

Hier zie je een paar voorbeelden van hoe je een idee uit zou kunnen werken.

- *Is het gedrag of zijn het afspraken? Beeld het uit met lego of karton.*
- *Is het een voorwerp? Bouw het met knutselmaterialen.*
- *Is het een spel? Ontwerp de spelregels of het materiaal.*
- *Is het een quiz? Bedenk voorbeeldvragen en laat zien hoe de quiz werkt. Is er een beloning?*
- *Is het een plek? Maak het na in de klas, vraag of je van de docent met tafels, stoelen, kasten mag sjouwen.*

Stap 2

Vertel jullie idee en bouwplan aan de juf/meester

Als de juf/meester het goed vindt, mag je gaan bouwen!

Als het nodig is, mag je je idee nog aanpassen!

6

🕒 5 minuten

Doel van de slide

Bouwplan check met leerkracht

Info voor leerkracht

Een check om te kijken of alle leerlingen goed op weg kunnen en met een prototype gaan eindigen deze les. Help leerlingen die moeite hebben een stukje op weg. Daag leerlingen uit om na te denken over details. Zet waar nodig duo's bij elkaar in 1 groepje.

Uitleg aan leerlingen

Kom eerst naar mij toe als jullie weten hoe je jullie idee precies wil gaan maken. Leg uit wat jullie plan is. Als ik het goed vind, mag je gaan bouwen. Maar als het nodig is, moet je je idee of bouwplan nog aanpassen.

Varianten

- Duo's die nog niet ver zijn met hun idee, laten aansluiten bij een ander duo.
- Duo's met vergelijkbare plannen / ideeën in 1 groepje plaatsen.

Stap 3

Maak jullie idee!

🕒 30 minuten

Doel van de slide

Aangeven dat het tijd is om de ideeën te gaan bouwen.

Info voor leerkracht

Let op de tijd en herinner kinderen daaraan tijdens het maakproces. Sommigen kunnen te veel bezig zijn met details maken, waardoor ze het geheel niet klaar hebben aan het einde van de les.

Uitleg aan leerlingen

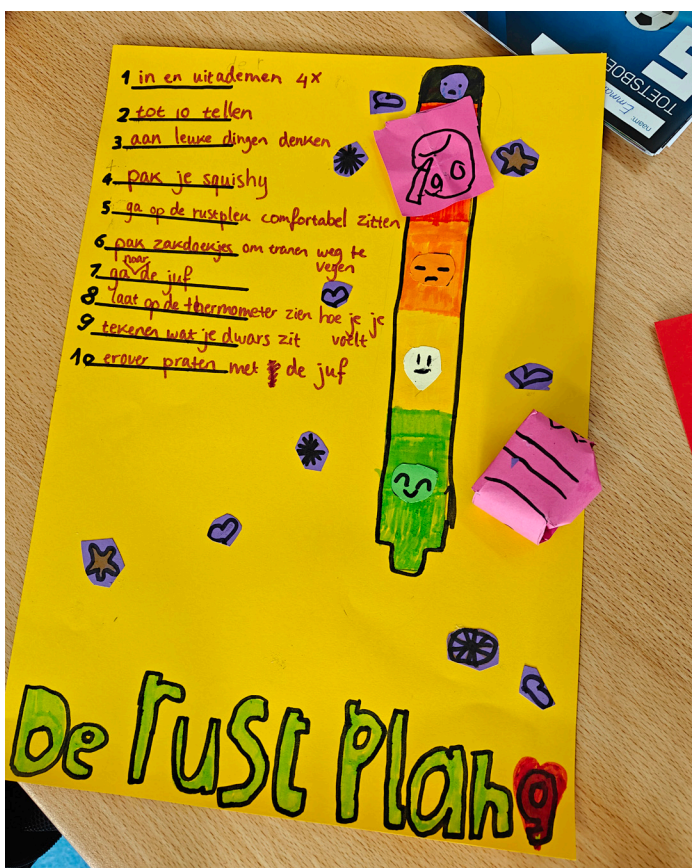
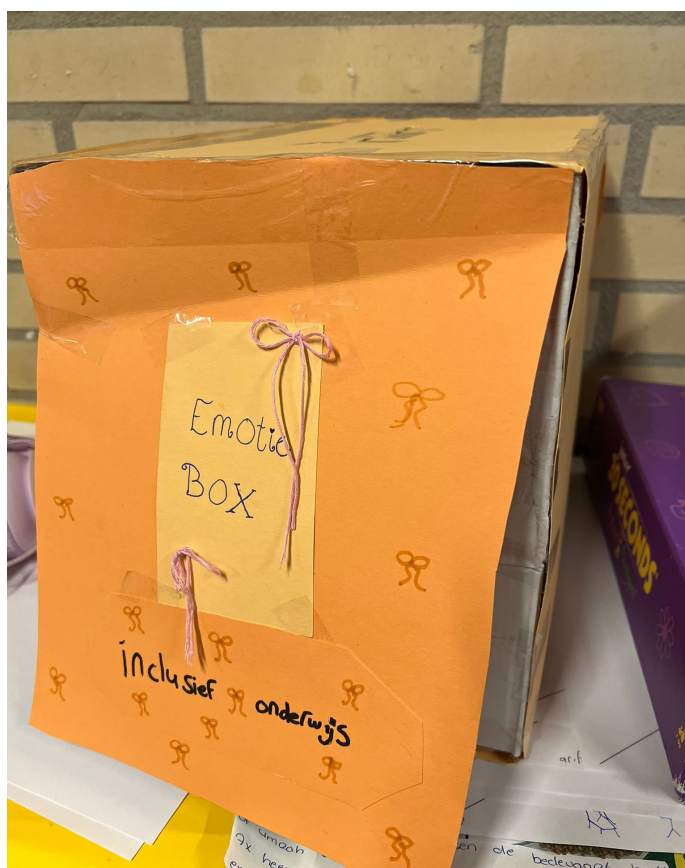
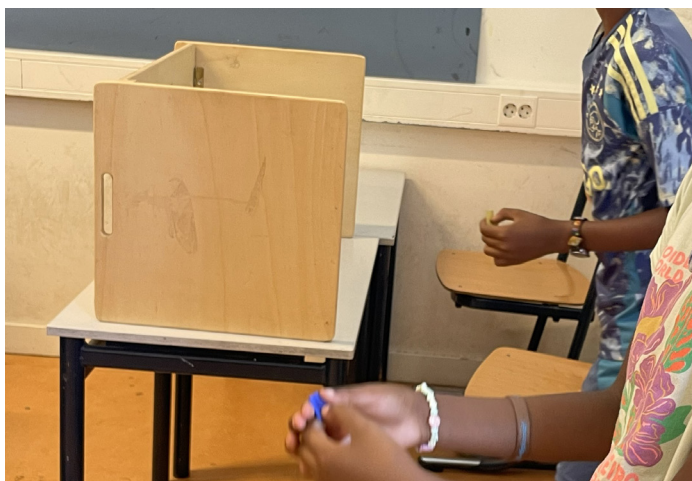
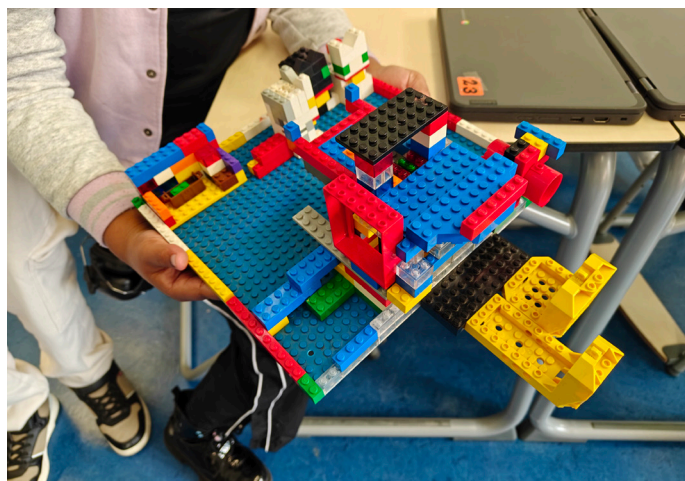
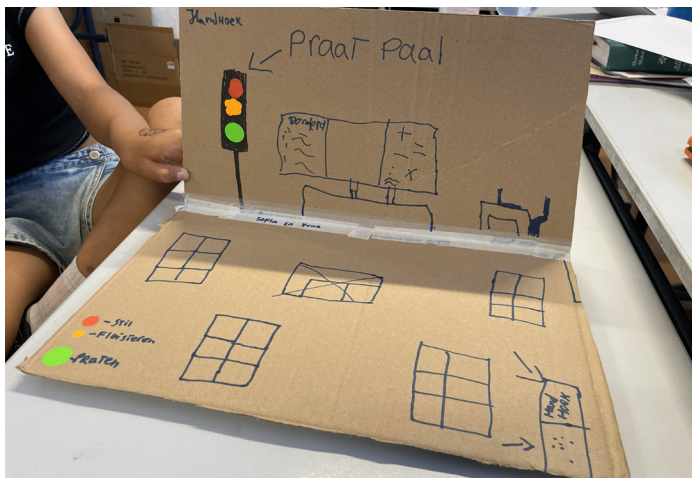
Ga jullie ideeën maken met jullie duo / groepje! Je hebt hier 25 minuten voor, dus zorg dat je snel iets bouwt wat jouw idee goed uitbeeldt. Jullie kunnen naar mij toekomen als jullie iets nodig hebben.

Voorbeelden

Zie volgende pagina.

Voorbeelden van gemaakte prototypes

Laat deze voorbeelden alleen zien als leerlingen vastlopen en inspiratie nodig hebben. De voorbeelden tonen kan leiden tot namaken in plaats van zelf creëren.

Stap 4

Presenteren

Vertel jullie idee aan de rest van de klas:

- Wat hebben jullie gemaakt?
- Wat hebben jullie geleerd?

Wat vindt de rest van dit idee? Willen we dit in de klas hebben?

8

🕒 10 minuten

Doel van de slide

Presenteren van de gemaakte ideeën, keuzes onderbouwen

Info voor leerkracht

Leg uit wat en hoe de leerlingen moeten presenteren. Maak foto's van alle prototypes! Nodig voor de volgende les! Vooral als situaties zijn nagebootst in de klas (die daarna weer moeten worden opgeruimd).

Uitleg aan leerlingen

Laat als duo aan de rest van de klas zien wat jullie hebben gemaakt. Vertel er ook bij wat jullie hebben geleerd. Jullie mogen eerst kort overleggen met elkaar. Wie gaat presenteren? Eén van jullie of allebei? En wat gaat die vertellen? Kies ook een plek waar je je presentatie gaat houden.

Wat gaan we volgende week doen? Terugkijken:

Zijn onze ideeën inclusief? Zorgen ze
dat iedereen goed mee kan doen?
Hoe kan het nog meer inclusief?

Bedankt jullie zijn TOP ontwerpers!

**GARAGE
2020**

 2 minuten

Doel van de slides

Afsluiten van de les, vooruitkijken naar volgende les, complimenteren.

Uitleg aan leerlingen

Volgende week gaan we terugkijken naar (reflecteren op) onze ideeën. Passen ze bij inclusief onderwijs? Want dat was ons doel. Zorgen ze dat iedereen goed mee kan doen? Hoe kan het nog meer inclusief?

Jullie hebben goed gewerkt vandaag, jullie zijn top ontwerpers!

Les 4

Reflecteren

Doel van de les

Reflecteren op de ideeën: zijn ze inclusief? Hoe kan het nog inclusiever? En waar willen we mee verder als klas? Terugkijken op de lessen.

Vorbereiding

Zorg dat alle prototypes van les 3 er weer bijgepakt kunnen worden (prototype of foto ervan). Print de reflectiewerkbladen op A3 (1 per duo).

Wat gaan we doen?

Terugkijken naar onze ideeën:
zijn ze inclusief?

 1 minuut

Doel van de slide

Doel van de les toelichten

Info voor leerkracht

We gaan niet reflecteren op of ideeën 'goed' of 'slecht' zijn, maar of ze bijdragen aan inclusief onderwijs (dus alle leerlingen goed kunnen meedoen in de klas).

Uitleg aan leerlingen

Vandaag gaan we terugkijken naar onze ideeën van de afgelopen week. Zijn ze inclusief?

Maar eerst...

Wat was ook alweer
inclusief onderwijs?

🕒 5 minuten

Doel van de slide

Terughalen van doel; checken wat is blijven hangen

Info voor leerkracht

Stel deze vraag eerst aan de klas om te kijken wat ze nog hebben onthouden over inclusief onderwijs. Is de les aangekomen? (Kan eerst individueel of direct klassikaal).

Uitleg aan leerlingen

Wat was inclusief onderwijs ook alweer? Wie weet het nog?

Wat is inclusief onderwijs?

Iedereen is
welkom

Iedereen
hoort erbij

Iedereen
ontwikkelt
zich

Iedereen
kan fijn
leren

4

🕒 5 minuten

Doel van de slide

Herhalen uitleg over 'inclusief onderwijs'.

Info voor leerkracht

Herhalen van definitie inclusief onderwijs aan de hand van de 4 onderdelen op de slide. Check of de leerlingen dit nog wisten, en of inclusief onderwijs misschien nog meer definities heeft gekregen door de lessen. Alternatieven zijn 'iedereen kan goed meedoen', 'iedereen helpt elkaar om verder te komen'. Pas op met te ver versimpelen (zeg niet alleen 'fijne klas', 'leuke klas' of 'fijne sfeer').

Uitleg aan leerlingen

Wat was inclusief onderwijs ook alweer? 'Onderwijs' --> Les krijgen, dingen leren. En 'Inclusief' --> Erbij horen, betrokken worden. Samen betekent het dat iedereen in de klas welkom is, erbij hoort, zich ontwikkelt en fijn kan leren. En dat dus niemand uit de klas weg hoeft, ook als die iets moeilijk vindt of meer hulp nodig heeft. Hebben jullie nog meer toevoegingen, na de afgelopen lessen?

Het doel was: een idee bedenken en maken, waardoor iedereen goed mee kan doen in de klas

Denken jullie dat jullie ideeën zouden helpen, om beter mee te doen in de klas?

🕒 6 minuten

Doel van de slide

Doel van lessen herhalen; klassikaal oefenen met reflecteren op doel.

Info voor leerkracht

Stel de vraag aan de klas om erachter te komen hoe het algemene gevoel in de groep is. Hierna gaan we er met een oefening verder op in. Gebruik dit moment ook om goed door te vragen. Waarom denken jullie dat? Waar heb je het aan gemerkt? Dit kan als voorbeeld dienen voor de leerlingen die het nog lastig vinden om te reflecteren.

Uitleg aan leerlingen

Het doel was: een idee bedenken voor inclusief onderwijs, zodat iedereen fijn mee kan doen in de klas. Denken jullie dat jullie ideeën daar echt bij zouden helpen?

Het doel van vandaag is om kritisch te kijken naar ons oorspronkelijke doel: bedenk dus niet alleen of een idee goed of leuk is, maar ook of het echt bijdraagt aan inclusief onderwijs. Als de ideeën hier nog niet zo goed aan voldoen, dan is dat niet slecht of fout; er is alleen ruimte voor verbetering. Daar gaan we vandaag op focussen.

Stap 1

Pak je prototype van de vorige les, en ruil met een ander duo

Leg aan elkaar uit: was was jullie idee ook alweer?

Zorg dat je jullie idee zo duidelijk mogelijk aan elkaar uitlegt

6

🕒 3 minuten

Doel van de slide

Prototypes erbij pakken en ruilen

Info voor leerkracht

Zorg dat het ruilen goed en rustig verloopt; kies desnoods zelf welke duo's/groepjes met elkaar moeten ruilen.

Uitleg aan leerlingen

Ruil je prototype (of foto ervan) met een ander duo. Leg aan elkaar uit: wat was het idee ook alweer? Wees duidelijk en uitgebreid in je uitleg.

De juf/meester doet het 1x voor

Stap 2

[illegible]

Reflecteer samen op het idee van het andere duo

Gebruik het werkblad

2

 15 minuten

Doel van de slide

Werkblad reflecteren uitdelen en toelichten, aan de slag met werkblad.

Info voor leerkracht

Een subleerdoel hier is: het is niet gemakkelijk. We moeten steeds blijven proberen en verbeteren om ideeën te vormen die voor de hele klas fijn zijn. Maar samen kom je een stuk verder dan alleen. Het is nooit helemaal af, en dat is niet erg. Dit is een manier om het idee steeds een stukje verder te brengen.

Tijdens deze oefening is het belangrijk dat de kinderen elkaars ideeën niet afdoen als 'slecht' of er een oordeel over vellen. Alle ideeën zijn welkom; juist de wrijving die ontstaat als je iets moet laten werken voor alle kinderen, is interessant. Op dit punt wil je kunnen zien / voelen of de lessen iets doen met het besef / de kijk op inclusiviteit van de leerlingen.

Uitleg aan leerlingen

Reflecteer (kijk terug) op het idee van het andere duo. Gebruik hiervoor het werkblad. Denk na over hoe het idee al inclusief is (al veel kinderen hierdoor fijn mee kunnen doen), en hoe het idee nog inclusiever kan worden (hoe nog meer kinderen met het idee fijn mee kunnen doen). Let op: alle ideeën zijn welkom! Wees dus ook positief naar elkaar. Door samen verder te bouwen aan de ideeën kunnen we zorgen dat ze *nóg* meer kinderen helpen.

Varianten

- Klassikaal: Doe als leerkracht de reflectie voor bij één duo/groepje om te laten zien hoe je kritisch kunt reflecteren maar toch positief kunt blijven. Probeer specifiek te zijn met feedback.
- Duo's: Laat de duo's direct samen aan de slag gaan met 1 reflectiewerkblad, zonder voorbeeld.
- Zelfstandig: Elke leerling heeft zijn eigen reflectiewerkblad; duo's doen eerst reflectie apart en bespreken ze dan.

Voorbeelden - zie volgende pagina

Voorbeelden van reflectiewerkbladen

Reflectie Namen: Idee waar jullie op terugkijken:

Inclusief betekent: iedereen is welkom, iedereen kan fijn leren, iedereen hoort erbij.
Hoe helpt het idee daarbij?

Dit idee is al heel inclusief, omdat... (schrijf op)

klus
en plekken
muisje
elstykje the

Dit idee kan nog inclusiever, door... (maak een tekening)

Reflectie Namen: *Mabrouk Elizabeth Neer* Idee waar jullie op terugkijken:

Inclusief betekent: iedereen is welkom, iedereen kan fijn leren, iedereen hoort erbij.
Hoe helpt het idee daarbij?

Dit idee is al heel inclusief, omdat... (schrijf op)

de schatkist om rustig te
ontstressen
De katjes zijn
schattig en de meise
is mooi de stoelen
kan lichtjes bij de
rusthoek en versiering

Dit idee kan nog inclusiever, door... (maak een tekening)

Reflectie Namen: Idee waar jullie op terugkijken:

Inclusief betekent: iedereen is welkom, iedereen kan fijn leren, iedereen hoort erbij.
Hoe helpt het idee daarbij?

Dit idee is al heel inclusief, omdat... (schrijf op)

omdat het een plan heel laag is

Dit idee kan nog inclusiever, door... (maak een tekening)

Gio
Jabbar
Johanne
Melie
Oceon
Kento
Jenna
Mereon
Alyssa
Alina
Kira
Nico
Mee
Elizabeth
Emmanuel
Lindanau
Nider
niemand

of wie ben je boos list.
of op iemand anders.

Stap 3

Ruil het werkblad terug

Bekijk de reflectie op jullie idee

Wat leer je van deze reflectie?

8

🕒 5 minuten

Doel van de slide

Terugruilen en reflectie op idee bekijken

Info voor leerkracht

Het kan dat deze oefening wat wrijving bij de leerlingen oplevert. Het kan moeilijk zijn om je eigen idee 'af te staan' en verbeteringen kunnen voelen als kritiek. Maar dat kan juist aanleiding zijn om het gesprek over het thema te voeren; wat voor de één werkt, werkt niet voor de ander. Het is een subjectief onderwerp en daar geef je juist ruimte voor.

Uitleg aan leerlingen

Ruil het werkblad nu terug en kijk wat het andere duo heeft bijgedragen aan jullie idee. Wat leer je hiervan? Geeft dit je weer nieuwe ideeën? Hoe kunnen nog meer kinderen fijn leren en zich welkom voelen door jullie idee?

Waar willen jullie verder mee als klas?

Wat zouden jullie willen uittesten? En hoe zullen we dat doen?

🕒 10 minuten

Doel van de slide

Vooruitkijken - welke ideeën worden werkelijkheid, en hoe?

Info voor leerkracht

Besluiten waar de klas mee verder wil, en op welke manier, is een belangrijke stap, omdat het laat zien dat je de leerlingen en hun ideeën serieus neemt. Het is niet alleen een oefening, het is iets waar ze echt behoefte aan hebben.

Bespreek met welke ideeën de leerlingen verder willen als klas. Bedenk hier zelf een werkwijze voor die past bij de leerlingen. Klassikaal bespreken? Laten stemmen? Kinderen hun idee laten verdedigen? Of misschien kies je er als leerkracht een paar? Let op dat niet gekozen worden, voor sommige leerlingen een teleurstelling zou kunnen zijn. Hoe ga je daarmee om?

Bespreek vervolgens met elkaar hoe jullie gekozen ideeën gaan uittesten. Komen ze in de klas? Met welk doel en voor hoe lang? (Doe eventueel suggesties). Wanneer vinden we het geslaagd? --> Maak afspraken met de klas.

Uitleg aan leerlingen

Nu is het belangrijk om samen te bepalen waar we mee verder willen als klas. Welke ideeën willen we echt in de klas gaan brengen en uitvoeren? Ik vind het namelijk belangrijk om jullie ideeën serieus te nemen. Ze geven aan wat jullie nodig hebben in de klas. Zodat iedereen fijn mee kan doen. Laten we bedenken waar we mee verder gaan.

Hoe zullen we de gekozen ideeën uittesten? Komen ze in de klas? Voor hoe lang? Wanneer vinden we de test geslaagd?

Wat vonden jullie van de lessen?

🕒 5 minuten

Doel van de slide

Reflecteren op de lessen

Info voor leerkracht

Check hoe de leerlingen de lessen hebben ervaren en hoe ze terugkijken op het onderwerp 'inclusief onderwijs'.

Uitleg aan leerlingen

Ik ben heel benieuwd: wat vonden jullie van de lessen? Wat ging goed, wat kon beter? Wat hebben jullie ervan geleerd? Hoe denken jullie nu over inclusief onderwijs?

Varianten

- Zelfstandig: eerst voor jezelf een tip en een top opschrijven, dan delen in groepjes of klassikaal.
- Klassikaal: Vingers opsteken of leerlingen de beurt geven.

Bedankt jullie zijn TOP ontwerpers!

GARAGE
2020

🕒 1 minuut

Doel van de slide

Afsluiten lessen

Info voor leerkracht

Dit is het einde van het lespakket. Hopelijk is er enthousiasme ontstaan voor het onderwerp 'inclusief onderwijs' en zijn er echt uitvoerbare ideeën naar boven gekomen die de leerlingen zélf hebben bedacht en die henzelf en elkaar helpen. Inclusief onderwijs begint in het klaslokaal, in het accepteren van, en omgaan met, de verschillende behoeften van alle leerlingen.